مرآت

یاخود

کوزگی

۲۲

OSMAN ERGİN
KİTAPLARI
No. 590

اثر: عبدالرشید ابراهیم

ناشری:
معارف کتبخانه‌سی

Te 306

КАЗАНЬ.
Типо-литографія Н. М. Чижозой.
1909 г.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI
İ.B.B Atatürk Kitaplığı 590 1924 O. Eğin Türkçe - Yabancı Dil Kitapları

مرآت

۲۲

اثر: عبدالرشید ابراهیم

OSMAN E. GİN
KİTAPLARI
No. 590

ناشری:
„معارف کتبخانه“سی

Te 306

قزان، چیژوژی مطبعه‌سی
۱۹۰۹ سنه.

КАЗАНЬ.
Типо-литографія Н. М. ЧИЖОВОЙ.
1909.

(يا فتاح يا عليم)

«محكمهٔ شرعيه»

بو بزم روسيه مملكتنده اولان مسلمان‌لرنك بر رهبره احتياج‌لری اولديغنی بر قاچ كره‌لر يازمشدق؛ ذاتا بو احتياج هر دائم ظاهر ومیدانده‌در.

تاريخ‌لره نظر ايده‌جك اولورساق؛ دنياده هيچ‌بر ملت رهبرسز تقدم ايتمامشدر. زمان سابقده عموما ملت‌لره رهبر اولمق اوزره جناب واجب الوجود هر ملته اوز لسانيني بيلان بر ذاتی پيغمبر كوندرمشدر. بزم پيغمبرمز نبی آخر زمان اولديغندن فيما بعد بر پيغمبر كلمك احتمالی يوقدر، لكن بر رهبر وقولاغون اولمغه‌ده مانع شرعی يوقدر.

عصر حاضرده، وبوندن مقدم تمدن ايتمش ملت‌لرنك احوال تاريخيه‌لری نظر اعتباره آلنورسه، ظاهر واشكاردركه، همه ملت‌لرنك تقدم وترقی‌لرينه بررآدم خدمت ايتمشدر: فرانسوزلرنك تقدم‌لرينه ناپليون خدمت ايتديكی كبی، روسيه مملكتی‌نك ترقی وتعاليسينه بيوك پترو خدمت ايتمشدر.

بيوك پترو بر پادشاه غيور اولدقدن ماعدا، انسان كامل وآدم عاقل اولوب، ملت‌لره رهبرلك ايدنلرنك بر تمثال مجسمی اولمشدر. بيوك پترو بر طرفدن تدابير صائبه ايله امر وفرمان بيورديغی كبی، ايكنچی طرفدن بالذات كنديسی چالشمش، عمله ايله برابر ايش

كورمش، صالدات‌لر ايله برابر حرب كيمه‌لرى اعمالنده اوز قولى برلان بالطه توتمش، اوزى برابر اوستەلق ايتمش، واوز فكرى برلان نيچه آثار نفيسه نمونه‌لرى ميدانه كتورمش، الى‌الآن پتربور وپترغوف سراى‌لرنده محفوظ آثار عتيقه لسان حال ايله بيوك پترونك خدمتنه شهادت ايتمكده‌در. بيوك پترونك بتون روسيه مملكتنه وروس ملتنه رهبرلك ايده‌رك، مملكتى‌نك استقبالنى تأمين ايتمش اولديغى هر حالده علم تاريخدن خبرى اولان‌لر ايچون بديهى واشكاردر.

ايشته بوكون روسيه مملكتنده كورلمكده اولان شوكت وسلطنت شول بيوك پترونك رهبرلكى ثمره‌سيدر.

شو قبيلدن، اوزلرينك امور دينيه‌لرينك اصلاحى بابنده، برنك تاتار ملتى دخى بر رهبره محتاجدر.

برنك تاتارلر اوزلرينه رهبر اولمق اوزره، دائما اورنبورغ محكمهٔ شرعيه‌سى قاپوسندن بر شى اميد ايديبيورلر. هر زمان حكومت طرفندن ياكى بر شى تكليف اولندقده همان شو محكمهٔ شرعيه‌گه كوز توته‌لر، همان شونى آغزغه آلالر. صابرانيه! صابرانيه ديمكدن باشقه بر چاره بوله‌ميورلر. حتى ١٨٩٣ سنه‌سنده؛ تاتار مدرسه‌لرنده مستعمل كتاب‌لرنك سنزوردن كيچمش اولمه‌سى تكليف اولندقده؛ صابرانيه‌غه بيش يوزدن زياده عرضحال كوندرمش‌لردى. هر زمان بو كبى بر مسئله ظهورنده همان صابرانيه ديلر.

حتى بعضا صابرانيه رجالنى وبعضا شونك رياستنده اولان‌لرى طعن ايتسه‌لرده، همیشه شول اميد ايله اطالهٔ لسان ايديبيورلر.

ملالرنك اصلاحنى‌ده صابرانيه‌دن كوته‌لر، مكتب ومدرسه‌لرنك اصلاحنى‌ده صابرانيه‌دن كوته‌لر، بيچاره تاتار، باشقه يرده اميد قاپوسى كوره‌ميورده، همیشه شول صابرانيه ديمگه مجبور اوليبور.

شول حالده بو قدر ميليون اهل‌اسلامنك شول قدر بيوك اميدلرينه قارشى، بزم محكمهٔ شرعيه‌مز عجبا جزئى بر التفات نظريله باقيورمى؟

آه شو بيوك اميدلره مقابل محكمهٔ شرعيه‌مز رجالى، بالعكس ملتى

اغفال ایدرك، بیش اون آنچه ایچون عموم ملت ناموسنی پایمال ایدرسه‌لر، صوکره بو ملت‌نك حالی نه اولور؟ واستقبالی نه اولور؟

خلقمزنك شول قدر بیوك امید ایله یکانه کوز توتدقلری بو مرجع‌لری شول صابرانیه اولورسه، آندنده رهبرلك مقامنده عکس حرکت‌لر کوریلورسه، البته البته ملتك استقبالی پریشان وبربادردر.

محکمهٔ مذکوره‌مز رئیسی محمدیار سلطانف تمام ۲۳ سنه‌در، بو مقدس مقامی اشغال ایدییور. عجبا بو آدم شو ۲۳ سنه ظرفنده، تاتار ملتی فائده‌سینه نه ایش کوستردی؟

اورنبور باردی آنچه توپلادی، ترویسکی باردی آنچه توپلادی، قزلیار باردی آنچه توپلادی، اورالسکی باردی آنچه توپلادی، پیرمی‌که باردی آنچه توپلادی.

بوده آز دیرساکز ۱۹۰٤ سنه‌سی پتربور باردیغی زمان، آنده مسلمان‌لر فائده‌سینه بیك زور ایش قیلدم دیب، اطرافقه تیلغرام‌لر بیروب آنچه صوراب آلدی؛ حالبوکه هیچ‌بر ایش قیلغانی یوق. باشقه تورلی دخی نی قدر آنچه توپلاغاندر آنی خدا بیلسون.

بوندن بر قاچ آی مقدم، (معلومات) ژورنالنی بیوته‌مز، اوزینه مخصوص مطبعه آچامز دیب دخی آنچه توپلادی، آنچه‌لرنی آلدی، تیپوغرافیه آچمادی. صابرانیه اسمنه کتورمش ما کنه‌لرنی بویله؛ اوزینك سیمساری بهاءالدین مقصوتف‌غه صاتدی. بقالم بو آدم ملت فائده‌سینه دخی نه کبی دیلانچی‌لك‌لر ایجاد ایده‌چك.

بزنك خلقمز حالا مفتی حضرت دیدر. حالا شول صابرانیه‌دن بر رهبرلك امید قیله‌در. حتی ۳ نچی غاصودارستواننای دوما اعضالری بویله کلدیلر، شول صابرانیه قاپوسنی زیارت ایتدیلر.

صابرانیه آلارغه دخی بیك کوب امیدلر کوستردی. آلارده، شول صابرانیه سوزینه اعتماد ایده‌رك ملته قارشی قویروقلی بولدزلر، آلتون موکزلر وعده ایتدیلر.

بیچاره ملت‌ده امید کینه شو امیددر.

صابرانیه بزم ملتمزنك كوز آلتنده (كَسَرابٍ بِقِيعَةٍ يَحسَبهُ الظَّمآنُ ماءً) اولدی.

قزاق خلقنده بر سوز بار: (ایرته‌کی صاغمده بالالی شیشقان پوته‌لی دوه صقلدی کورنه)دی.

صابرانیه تاتارلر کوزنده تمام شونك اوزی. مولا المزی اصلاح ایتسون بصیرت کوزلرمزی آچوب، بیوکلرمزگه انصاف بیرسه‌ن. شیمدیلك باشقه جرسوز دیمگه حقمز یوقدر، یاکه حقمز اولسه‌ده وقت ر مساعده دگلدر.

بن بو کره مبارك رمضان‌شریف ایچنده اوفیدن کیچدیکم زمان بعض آدملر ایله صحبت ایدوب، دوما اعضالرندن صدری افندینك قویروقلی یولدزلرنی سیر ایتدم. بلمه‌م بو آدملرنك ملت کوزنی اوچ بیش کونگه بویامقدن مقصدلری نه‌در؟ مفتی حضرتده اویله سییز قیلمق فکری هیچ یوق، بلکه مفتی دیرکه: سییزلر اولدی، نه قدر اجتماع‌لر کیچردك یکدیگرمزکه امنیت‌سزلکدن باشقه بر فائده کوره‌مدك، بن سییزدن فائده بولور دیب بیلمه‌یم. بلکه یوسف آقچورین‌نك صابرانیه‌نك اصلاحی خصوصنده یازمش اولدیغی لایحه‌نی باصدیروب خلق‌غه طاراتوکز، خلق فکر آلسون، صوکره مطبوعاتده بو خصوصنی عریض‌عمیق مذاکره ایدوکز، ارباب قلم فکری اورتایه قویلسون‌ده؛ دوما زماننه قدر مسئله‌نی بر درجه خلق ملاحظه ایتسون‌لر دیدم دییور.

مفتی جناب‌لری صدری‌غه سییز وعده ایتدیکی یوق، صدری افندی بیرلین سفرینك مصرفنی تهوین ایچون بویله بر پلان قورمش، بونك قباحتنی مفتی‌گه اسناد ایتمك اوله‌مز. اصل بوراده مقصود، مقصودی‌نك مقصودی ایمش، ملت مسئله‌سی دگل. اشته بزنك ملتمزنك امید منبعنده نه‌لر وار.

صلی الله علیه وسلم دیرکه: مؤمن بواغان بنده‌نی، ییلان برچوقردن ایکی کره چاقماز. بزنك خلقمزنی یکرمی کره چاقسه‌ده همان شول چوقرغه بارماغنی طغادر.

یا هو کوز آچمق، بصیرت کوزی ایله فارامق، ملاحظه اینمك یوقمی؟ بوراده چیربوانسکی بودیلوویچ قلمی اوچوندن قوتولورغه بر حیله طابا آلمادکز؛ سزگه (بیرلین)ده کم بوتقه پشورگان دیب اویلیسز. ویلهیلم عبدالحمیدنك دوستی بولسه بولور، صدری افندی مقصودنك دوستی بولمق احتمالی بیك بعیددر. طورنا قاناتنه بیك ایرته آتلانسه‌کز بیك یوقاری‌دن دوشرسز.

«میرزا آقا خیالی»

«خیال ایله اولان بای‌لقده (افلاس) بانکروتستوه یوق»

انسان‌نك خیال وفکری هر زمان بوش اولمزیا! روسچق شهرینه باروب مزار طاشلارنی قاریشدیردق، قرق سنه مقدم وفاتنی اثبات ایندیکمز آدم، همان میراث آلاجغمز زمانده دیرلدی. فلك بزی بویله بیوك میراثدن محروم ایندی!

بو کره اویله چوروك تخته‌یه باصمایه‌لم، ایشی صاغلام قازیغه باغلایه‌لم. یوز بك روبله‌ده اولماسون، یکرمی اوتوز بك روبله اولسونده صاغلام اولسون.

شیمدی نه یاپه‌لم؟ (عریض عمیق ملاحظه).

مسلمان‌لر اتفاقی غزته‌سیده اولمدی، باکو فلانده ایسکیدی، دوغریدن دوغری بخاراغه‌ده وارساق اولمایه‌چق، احتمال ۱۵ سنه مقدم ایتمش اولدیغمز وعده‌لر اونودلمامشدر.

بقالم بو کره ایشی ابتدأ مصردن باشلایه‌لم. اوراده بر قاچ فلاّحی اقناع ایده بیلورساك، بخارا بولنیده تکرار آچه بیلورز.

بزم میرزا آقا همان آدیسه‌دن واپوره بندیکی کبی اسکندریه یولینی کوزلییور.

بو کره عجله ایتمایه‌جکز، بر هفته میدانمز وار، واپور اوزرنده اوزون اوزون ملاحظه وفکرلر. اسکندریه‌گه قدر مکمل پلان‌لر

قورولدی، واپور اسکندریه‌گه یناشدیغی کبی، همان شمندوفر ایله «القاهره» واروب، «منیرؤه» اوتیلنه نازل اولور. همان غزته‌چی‌لردن شیخ علی یوسف جناب‌لرینه نازکانه بر تمنی. بزم اسلامیت‌ده شو وار بو وار. حجاب مسئله‌سی وار. تعدد زوجات مسئله‌سی وار. فلان وار، یکرمنجی عصر مدنیتینه قارشی بونلر بزه یوز قارالغی اولییور، فلان فلان. مصرده حرّیت وار، عمومی بر ندوه، اسلام ندوه‌سی جمع ایتسا کده بو مسئله‌لری اوزمز حل ایتساك. الحمد لله مصرده علما وار فلان. انگلیز تربیه‌سیله پرورده اسلامیتندن اوصانمش بر قاچ (مصون) لریده اله آلور.

ذاتا بو مسئله‌لر ایسکی‌دن مصرلی‌لرنك آغزنده ایدی. مصر قبطی‌لری همان دفینه بولمش کبی صارلدیلار. ظن ایتدیلرکه: بتون اسلام خاتون‌لری مصر نسوانی کبی زوقاق‌لره دوکله‌جك. غزته ستون‌لرنده پوسکوللی مقاله‌لر طنطنه‌لی مدحیه‌لر...

میرزا آقا کمال ممنونیت وبیوك موفقیت‌لر ایله مصردن عودت ایدر. اورادن کتورمش اولدیغی المؤید صدالرینه، اورنبوردن (وقت) و(شورا) اداره‌لریده یب تاغوب بوشاترلر، بتون کرهٔ ارض مسلمان‌لری مصرده اجتماع ایده‌رك، دین اسلامی وشریعت غراء محمدیه‌یی اصلاح ایده‌جکلر، حوادث‌لری‌نی هرطرفه افتاموبیل‌لر ایله توزیع ایتدیلر. گوزل تاتلی خیال اولدی. امّا میرزا آقانك رؤیاسینك تعبیری بتون باشقه.

میرزا آقا قریمده بر آز اقامت بعدنده وقت وشورا غزته‌لرنی اله آلوب تکرار مصره کیدر. تکرار (منیرؤه) اوتیلنده مسافر اولور.

میرزا آقا غزته‌لری کوستره‌رك، بو کره کمال کبر وعظمت ایله دیر: بزم ندوه‌یه قریم، قزان، اورنبور هب حاضردر؛ همان اشتراك ایده‌جکلر، فقط بخارا چوق کیری‌ده، اوراده سوز آنکله‌یه‌جق آدم یوق، آنلاری اله آلمق ایچون، ابتدا امیر جناب‌لرینه یناشمق درکاردر، جناب عالی مدعی چوق سور، بونك چاره‌سی همان «النهضة»یی چیقارمه‌لی. عنها منها! «النهضة»نك چیقارلمه‌سینه قرارده اولور.

«النهضة» عموم اسلام ندوه‌سینك اورغونی قولاغوزی اولاچق.
«النهضة» مصرده اوچ آی دوام ایده‌جك‌ده، صوکره ایرانه واروب اوراده فارسی لسانده تکرار اوچ آی دوام ایده‌چك. «النهضة» عومی اسلام ندوه‌سینك، واوچیوز ایللی ملیون مسلمان‌نك رهبری ولسان حالی اولاچقدر.

«النهضة» برنجی نومره‌سی چیقدی. اوچیوز ایللی میلیون مسلمانه رهبر اولاچق بر مجله‌نك برنجی نومیرنده مندرجاتی نه اوله بیلور؟

ایشته شورایه دقت ایتمه‌لی! اقل ایللی بك روبله‌لك بر مقاله اولاجق دکلمی؟

ایشته «النهضة» مجلهٔ معتبره‌سنده برنجی نومره مندرجاتی: بخارا امیری جنابلرینك ترجمهٔ حالی، وطنطنه‌لی مدحیه‌سی، ملا عباس فرانسوی حکایه‌سی، (حواجهٔ صبیان)نك مصر مکاتب رسمیه‌سینه قبول اولنمه‌سینك لزومی. احتمال بعض سیاسیات شرقیه‌دن خبری اولمیان آدملار، عمومی اسلام ندوه‌سینه بونلارنك نه مناسبتی واردیه بیلورلر، بونلارنك حکمتی ندوه‌نك برنجی اجتماعنده عرض اولنه‌جقدر.

«النهضة» برنجی نسخه‌سی قاچ بك طبع اولنه‌جق؟ میرزا آقا: بزم روسیه وماوراءنهر مسلمان‌لری ایچون، بش بك لازم اولاجقدر. بونلاریده، میرزا آقا کندیسی ایله برابر کوتره‌جکده، معتبر ترجمان مشتری‌لرینه برر نسخه علاوه یوللایه‌جق. (مطبعه‌دن چیقدیغی کبی (منیرؤه) اوتیلنه کوندرمك اوزره امر ویریلور).

«النهضة»دن بش بك نسخه‌یی «منیرؤه» اوتیلنه تسلیم ایدرلر.

شیمدی میرزا آقانك مصرده ایشی تمام اولدی. مصر فلاح‌لرینه احتیاج قالمادی.

(النهضة) دن بر قاچ نسخه آلور، قالانی «منیرؤه» اوتیلی خاجت‌خانه‌سینه امانت قویار.

(بو سنه مصرغه وارمش روسیه سیاح‌لرندن، اوراده «منیرؤه» اوتیلنه نازل اولان‌لر همه‌سی، برر عدد النهضة کتورمشلردر).

میرزا آقا، مصرده ایشی تمام اولدیغی کبی همان روسیه واپوریله اسکندریه‌دن دوغری آدیسه یولنی توتار؛ اورادن آختارمه

ایله باطومه یول آلور. (تاتلی خیالی ایله قریمه بویله اوغرامه‌یه وقت بولامادی.) ماوراء قفقاز، وماوراء حزر ایله دوغری ماوراء نهره مواصلت ایدر. (کیرمنه)یه واروبده، جناب عالی حضورینه «النهضة» تقدیم اولندقده، جناب عالی النهضة‌نك باش مقاله‌سنی اوقودیغی کبی، هیچ شبهه‌سز دیه‌جك:

آ! میرزا آقا! نه قیلامز! سزنك بو بیوك خدمتكز مكافاتی نه ایله اولور؟

افندم! سایه‌كزده بر «ماوراء نهر» غزته‌سی چیقارساق، مصرفنی‌ده جیب همایون‌لرکزدن تسویه ایدرسه‌كز كافیدر...

بو تاتلی خیالی دوشنمكده ایكن، مصر ایله كاغان یاخود یكی بخارا آراسی، لمحهٔ بصر كبی اولمش.

میرزا آقا كاغانده بر كره كوزنی آچوب باقارسه كوروركه: بونلارنك هپسی رؤیا ایمش.

ترجمان ٥٧ — ٥٨ نجی نومیرلرینه باق. آرتق (النهضة)نك چیقارلمه‌سینه لزومده قالمادی. اسلام ندوه‌سندن دخی واز كیچدك.

دین نه‌در؟

زمانه‌مز هر مسئله‌نك فلسفه‌سنی تفتیش ایتمكه، علمامزنی مجبور ایتدی. ایشته زمانه‌نك احتیاجی برنجی بو كبی مسئله‌لرکه قدر دوشندیردی.

دین نه‌در؟ دیمكه قدر سوق ایتدی. دار سعادت علماسی بوكا جوابا: دین، حیات بشرنك استراحت عمومیه‌سنی تأمین ایده‌جك پولیس‌در دیدیلار.

استانبولده منتشر (صراط مستقیم) مجله‌سینك ٤ نجی نومیرنه باق.

بنی آدمده خلقة بر طبیعت وحشت اولدیغندن بونلارنك اوز آرا امنیت واسایش‌لرینك اقامه‌سی ایچون حكومت مأمورلری پولیس‌لر لازم. حكومت مأمورلری نه قدر اولسه‌ده، پولیس‌لر آدملرنك

استراحت‌لرنی تأمین ایچون به قدر اجتهاد ایتسه‌لرده، پولیس دائما آدملرنك یاننده بولنه‌مز.

دین، اوامر الهیه‌دن اولمغله برابر، صاحبنه اویله بر پولیس‌لك ایدرکه: تنهالرده، طاغ وصحرالرده، قرانغو کیچه‌لرده دخی سنك ایله برابر اوله‌رق، سنی هر نوع جریمه محرمات ومنهیاتدن وحقوق عباددن سنی منع ایدر.

بنده‌لر خصوصا دین اسلامنك قدرنی تقدیر ایده‌لر ایدی، عموما دین اسلامنك احکامنی بحق بیلوب رعایه ایدرلرسه، دنیاده هیچ پولیسه حاجت قالمزدی. حقوق عبادنك کافه‌سنی تعیین ایتمش، بنده‌لره بری آخرنك حقنه تجاوز ایده‌جك میدان‌ده براقمامش‌در. فقط نه چاره! بنده‌لرنك طبیعت‌لرنده اولان وحشت وقلب‌لرنده اولان قساوة او درجه‌لره قدر واریبورکه، یرتچی حیوان‌لرنك ارتکاب ایده‌میه‌جکاری وحشت‌لره انسان‌لر ارتکاب ایدیبورلر. اگر دین‌ده اولماسه ایدی، بو آدملر بری برنی آشامقدن هم قاچمازلر ایدی. ذاتا دیانت اولمیان وحشی‌لر آراسنده، بنده‌لرنك بری آخرنی آشادیغی کورولمشدر.

دین‌نك قیمتنی تقدیر ایتمك ایچون دین‌سزلر آراسنده بر قاچ ایام وقت کیچرمه‌لی.

بتون ملت‌لرنك یکانه ملجاءلری دیندر.

بر آدم نه قدر دین‌سزلك دعواسنده بولنورسه‌ده بر فلاکته دوچار اولدیغی زمان استر استه‌مز: الله: الله: دیر.

بوده دلالت ایدرکه: بنده‌لرنك دین‌گه احتیاج‌لری ضروریدر.

بن اوز طرفمدن شونی دخی علاوه ایده‌جکم: اوزلرینك دین‌لرینه بحق حرمت ورعایت ایدن ملت‌لر، هیچ‌بر وقت اسارت ذلتنه دوچار اولمامشلردر. (اِنَّ اللّٰهَ لا یُغَیِّرُ ما بِقَومٍ حَتّٰی یُغَیِّروا ما بِاَنفُسِهِم) نظم جلیلی دخی بونی مؤیددر. بو ایسه بیوك بر ملاحظه‌نی موجب‌در.

«تغنی وموسیقی»

بزم علمامز آراسنده بوده بر مهم مسئله‌در.

بعض آدملر حرام دیمك استرلر، فقط حرمت ایچون بر دلیل قاطع بوله‌مزلر. وبعض اخلاق کتاب‌لرنده حرام دیسه‌لرده. علەسنی بیان ایتمامش‌لردر. شول سبب‌دن بو خصوصده بر ایکی سوز سویلامك مناسب کورلدی.

بزده علم موسیقی حرمتنه بر دلیل شرعی یوقدر. شو حالده شرعا حرام دیمك اولامز. شرعا حرام دگلدر.

لکن بزنك علمامز آدمنك وقتنی بیك تقدیر ایتمشدر؛ وقت بیك قیمت‌لی بیك عزیز نرسه، بـرده آدمنك حریت واختیاری‌ده بیك عزیز بیك قیمت‌لی نرسه، بو موسیقی، اولا آدمنك اختیارنی قولدن آلا. شول موسیقی سبب‌لی آدملر نیندای تهلکه‌لی میدان‌لرغه کیروب کیته. شول موسیقی آرتندن نی قدر آدملار عمرلرنی ضایع قیله‌لر. هر کیم اوزندن‌گنه ملاحظه ایدرسه کافیدر. دنیاده ایك معناسز؛ ایك نچار موسیقی غارمونیه‌در، شولده نی قدر کشنی اوزینه قاراته.

شهرلرده بولغانده باغچه‌لرغه کیرسه، آدم نی قدر کوب اوتورسه‌ده بر قایته‌سی کیله، اما شول باغچه‌ده موسیقه بولسه، هیچ کیمنك قایته‌سی کیلمای، موزیکه آدمنك تمام اختیارنی آلادر. موسیقه‌نی حرام دیگان کشی‌لر، مونه شول سبب‌دن حرام دیگان‌لر، حرمت شرعی دگل، حرمت عقلی‌در.

دگل یالکز موسیقه، حتی امورعامه‌ده، مشاوره ومصلحت ایله بولا تورغان ایشلارده، صبیح‌الوجه جیدالکلام بولغان آدم‌لرنك، خطابتنی دخی بعض علما تحریم ایتمشلاردر، زیرا باشقه‌لرنك اختیارنی آلا؛ تعاطی افکارگه مانع بولادر، دیمشلار. بو ایسه تجربه ایله ثابت‌در. بعض مشهور ونفوذی جاری بولغان آدملار مجلس‌لرده سویلاسه‌لر؛ سامعین اختیارنی سلب ایده‌رك، بر امرنا معقول‌نی هم، معقول قیلوب قویه‌لر.

ایشته شو ایکی ملاحظه ایله، علماء اسلامدن بعض آدملر، موسیقه‌نی هم تحریم ایتمشلردر. اصل مقصد آدمنك وقتنی واختیارنی تقدیر ایتمکدر.

موسیقه آرتندن نیچه آدملرنك عمرلری ضایع بولادر. نیچه آدملرنك مال‌لری تلف اولادر. نیچه جان‌لر دخی موسیقه قوّتی برلان قربان بولوب کیدیبیورلر. ایشته شویله بر ملاحظه بعدنده موسیقه‌نی دکلامقده بر زیان یوقدر.

«لطیفه»

قاضی‌نك بری. بر (کامانی) اسکریبکاجی‌گه دیمش: اوینامه بو گناهدر. دینجه کامانی دیمش‌در: بقالم بن کمانی‌نك کندسینه صوره‌جغم. کمانیی اله آلارق سویلار: ابدست آلسام آلما دیمز. نماز قیلسام قیلمه دیمز. قاضی کبی رشوت بیمز... بونك گناه نره‌سنده؟ فن موسیقی بیوك بر فندر. حتی بو صوك زمان‌لرده موسیقه تأثیرنی تجربه ایتمکده اولان آدملر، کمانی‌نك جمادانقه بویله تأثیری اولدیغنی سویلیورلر. موسیقی‌نك حیواناته تأثیری بیك ایسکی‌دن شایع ومشهوردر.

«عربیات»

روی عن النبی صلی الله علیه وسلم (انه قال ما اکتسب المرء مثل عقل یهدی صاحبه الی هدی او یرده عن ردی).

قال عمر بن الخطاب رضی الله عنه (اصل الرجل عقله وحسبه دینه ومروته خلقه).

قال الحسن البصری رحمه الله (ما استودع الله احدا عقلا الا استنقذه به یوما ما).

قال بعض الحكماء (العقل افضل مرجوٍ والجهل انكى عدوٍ).

قال بعض الادباء (صديق كلّ امرئٍ عقله وعدوه جهله).

قيل (كلّ شيءٍ اذا كثر رخص الّا العقل فانه اذا كثر غلا).

قال الشاعر: رأيت العقل لم يكن انتهابا ❁ ولم يقسم على عدد السنينا
ولو ان السنين تقاسمته ❁ هوى الآباء انصبة البنينا

روى انس بن مالك رضى الله عنه (قال اثنى على رجلٍ عند رسول الله صلّى الله عليه وسلّم بخيرٍ. فقال كيف عقله؟ قالوا يا رسول الله انّ من عبادته انّ من خلقه انّ من فضله انّ من ادبه فقال صلّى الله عليه وسلّم كيف عقله؟ قالوا يا رسول الله نثنى عليه بالعبادة واصناف الخير وتسئلنا عن عقله! فقال رسول الله انّ الاحمق العابد يصيب بجهله اعظم من فجور الفاجر. وانّما يقرب الناس من ربهم بالزلف على قدر عقولهم).

بزم جاهل صوفى لرنك صوفى لق لرنى سير ايدكز! رسول الله نك حديثنه عبرت ايله قاراغانده، جاهل صوفى لرنك عبادت لرنده كوب بركت يوق. صلى الله عليه وسلم بو حديث شريف ايله زمانه مزنك

صوفی‌لرندن خبر ویرمشدر. بر طرفدن حرام آشاب ایکنچی طرفدن نفل روزه‌لر، بش یوزلی تسبیح‌لر، آق کازاکی، یاشل چیتوك‌لر ایله عوامنی اغفال ایتکان جاهل ایشان‌لرنك عبادت‌لری، فاجرنك فجورندن دخی یاماندر.

زیرا اصل مقصودی تسبیح تارتمق دگل، بلکه جاهل بایلارغه توزاق قورمق‌در.

شونك ایچونده عالم آدمنك اویقوسی جاهل آدمنك عبادتندن افضلدر بیورمش‌لر.

«نعمة الله حاجی رحمة الله علیه»

بو آدمنك احوالندن بعض معلومات ویرمك فکرنده‌یم. نعمة‌الله حاجی‌نك مفصل ترجمهٔ حالنی یازمق، بزم کبی آدملاره نصیب اولمایه‌جقدر. شولای بولسه‌ده خیر ایله یاد ایتمك قدری بر تذکار اولسون دیه‌رك یازیبیورم.

رحمة الله علیه ابتدا کنج‌لکنده جزئی بر تحصیل‌ده بولنمش ایسه‌ده اویله اساسلی درس کورمامشدر. فقط آخر عمرلرنده عربیات مطالعه‌سنده گوزل اقتدار صاحبی اولمشدی. اول امرده تجارته خیلی خدمت ایتمش ایسه‌ده صوك وقت‌لرده تجارت ایشلارنی برادرلرینه تابشروب اوزی کوبراك مهمان نوازلق ایله وقت کیچرور ایدی. ١٨٧٨ نچی سنه‌لرده اطرافقه بیك کوب شاکرد یباردی، همه‌سینك مصرفنی ویردی: بخارای شریفکه، المنگه، قزان‌غه، قشقارغه، ترویسکی‌که، مجموعی تقریبا اللی آلتمش طلبه هر طرفده تربیه ایدر ومصرفنی‌ده ویرور ایدی. اوز اطراف‌لرنده بولغان مدرسه‌لرنك همه‌سنده معاونت ایدردی، اون بیل متمادیا بلکه آرتوغراق؛ قرق اللی طلبه‌نی ماوراء نهر وروسیه‌ده تربیه ایتدی، رحمة‌الله علیه زاپاس ملا حاضرلایمن دیردی. لکن شول قدر طلبه تربیه‌ایدوب، شولارنك آراسندن اوزینك امیدنه موافق بر آدم ظهور ایتمدی دیرساك جائزدر. ١٨٨٠ نچی سنه

اوزی ایکنجی کره اولارق حج‌گه باروب کیلگان صوك، طلبه‌نی کوبراك ایستانبول، مکه، مدینه طرفنه بوللار اولدی. بو صورتله بویله فردا فردا اطرافه کوندردیکی طلبه‌نك عددی بکدن زیاده اولور.

مدرسه‌لرگه ایتمش اولدیغی خدمت ومعاونت، اصول جدیده‌گه ایتمش اولدیغی خدمت‌لر، بو حسابدن خارج. رحمة الله علیه بو صورتله کوب آدملارنی تربیه قیلدی. اوزینك خانه‌سنده دائما علما بولنور ایدی، بونلار ایله دائما مطالعه ایدر، بر ایکی آدم مسافر کلورسه، مطلقا آراغه بر مسئله القا قیلوب، آنلاری مطالعه‌گه مجبور ایدردی، اوزی برابر مطالعه ایدردی. شول طریقه آخر عمرلرنده خیلی معلومات کسب ایتمشدی. هر فنده حظی واردی. خصوصا فن جغرافیه‌غه خیلی ممارسه کسب ایتمشدی. تاریخ ایله‌ده اشتغالی واردی. رحمة‌الله علیه کندیسی بخاری الاصل اولدیغی جهتله بخاری‌لر ایله بخارا وماوراءنهرنك علم‌گه خدمتی ایله دائما افتخار ایدردی. مرحوم اوزینك اصل وطنی اولان تمان واطرافنده بولغان مسلمان وخرستیان‌لرنك کافه‌سینه بر کوز ایله قاراردی. حتی خرستیان‌لرغه‌ده فقراسینه زکات ویروردی. بعض بو کبی شیلرده کوبراك اوز اجتهادیله عمل ایدردی. بر کره صحبت اثناسنده اوزینك یقین کورگان آدملرندن بر ملا دیدی: اورص‌لرغه نی ایچون بو قدر محبت قیله‌سون. آلارغه شول قدر یاردم وصدقه‌لر شرعا جائز بولور میکان؟ (عتاب قلقلی برسؤال ایدی).

مرحوم نعمة‌الله حاجی بو ملاغه دیدی: سن ملا کشی سن. کتاب قاراساك بولمای‌مه. اوّل کتاب قارا صوکره سویلارسك.

١٨٧٢ نچی سنه‌سی سیبیریه‌گه ژیلیکای کناز آلیکسای آلیکساندرژیچ کیلگانده، نعمة‌الله حاجی‌نك تمام دنیاغه یکا کورونه باشلاغان یکت زمانی ایدی. ژیلیکای کنازنك طبولدن تمانگه کیله تورغان بولینه، اوزلرینك قریه‌لری قربنده، خصوصی بر پریستان ایشلاتدی. ژیلیکای کنازنی قونافغه چاقرام دیب اوز اوزندن بر خیال قیلدی. اورینکاق دیگان یرگه بیك کوب چادرلر، کییز اوی‌لر قوروب، بوللارغه غایت

قیمت بها کلیم‌لر توشاتب، پریستاننی زینتلاب کوتدی. هرکس دیدیکه: هیچ ممکن‌می؟

بو بر پادشاه نعمة‌الله حاجی‌نك دعوتنه اجابت ایدرمی؟ دیدیلار. مرحوم اوز اوزندن کمال امنیت ایله آلیکسای آلیکساندروبچ‌نك مهمان اولمه‌سنی منتظر ایدی. اطرافدن علما جمع ایتمشدی. بیوك بر حاضرلق ایله تدارك اولنمش ایدی. همه خلق عظیم اورینکاق آستنده تجمع ایتمش بیوك مسافرنك کلمه‌سنی منتظر ایدیلر. فقط هیچ کیم ظن ایتمزدی که: ژیلیکای کناز نعمة الله حاجی‌گه مهمان بولور دیب. شولای هم بولسه‌ده نعمة‌الله حاجی بیوك امید ایله منتظر ایدی.

ایکندی وقت‌لرنده بر آتلی آدم چابوب کیلدی، کنازنك تمانگه کیچه یاریسی. تونله کیلاچکنی خبر ویردی. شوندن صوك همه دیدیلار: آرتق تونله بولسه نعمة‌الله حاجی‌گه کیرمز دیب. مرحوم همان امید ایدردی. فنارلر حاضرلاتدی، همان کوتمکده ایدی. کیچه ساعت اون‌لرده اوزاقدن پراخوت طاوشی ایشتلدی. بیشیوز قدر علما وطلبه حاضر منتظر ایدیلار، پراخوت همان تقرب ایتمکده ایدی، نعمة الله حاجی پریستانینه نهایت بر چاقروم قالغانده قالون تومان اولوب، پراخوت یوره‌آلمادی. تا صباحه قدر اوراده قالدی. مرحوم اوزی معیتنده ایکی آدم اولدیغی حالده تومان آرالاب، کیمه برلان ژیلیکای کنازنك پاراخوتنه باروب، طبول‌نك غوبیرناطورینه عرض قیلغان، بز بیوك مهمان‌نی کوته‌مز دیب. غوبیرناطور بیك امیدلی جواب بیرمگان. مرحوم شوندن هم امید ایله قایتدی. انشاءالله کیلور بزگه توقتار دیب، بر آق اویده صموارلر حاضر ایتدیرمش ایدی. ایکمك توز خصوصی آلتون تاریلکه‌ده ایدی.

صباح ساعت طوقز قرارلرنده پراخوت حرکت ایتدی. اولوغ کناز پراخوت‌نك اوستنده اوزاقدن کورولمکده ایدی. پراخوت تقرب ایتدکچه مسلمان‌لر قارادن مرحبا! چاغریشرلاردی. مرحوم حمیدالله بای عمادالدین ملالر بریستانده قوللارنی کوتارمش‌لر، یاشلاری ایله یغلایه‌رق دعا ایدرلردی. پراخوت تقرب ایتدی.

کاپیتان آرقان آلورغه حاضر اولـکز اشاره‌سنی بیردی. قارادن تکرار مرحبا صداسی دوام ایتدی، علما کافه‌سی بم بیاض عمامه‌ده ایدیلار. پراخوت پریستانغه یاناشدی. بیوك مسافر پراخوت اوستندن مسلمان‌لرغه قاراب ایـکلمکده ایدی. مسلمان‌لردن بیك کوب آدم‌لر پریستان اوزرنده خصوصا اغنیا کمال احترام ایله صف پسته منتظر ایدیلار. پراخوت تمام توقف ایتدی، بوللار قورولدی، پریستاندن پراخوت ایچینه قدر کلیم‌لر توشاندی. اون دقیقه صوکره بیوك مسافر معیتنده بولنان بر آدم ایله برابر چیقدیلار، قارادن مرحبا صداسی عیوقه چیقارلمقده ایدی. ارکان معیت کافه‌سی پراخوتده قالدیلار. اولوغ کناز اوزون بویلی بر آدم ایدی، آغر آغر باصوب: حاضرلنمش چادرغه کلدی، اوراده برآز آرام ایتدکدن صوکره تکرار مسلمان‌لرغه چیغوب سلام ویردی. تکرار مرحبا صداسی دوام ایتدی. اولوغ کناز نعمة‌الله حاجی‌غه خصوصی التفات بیوردی. نعمة‌الله حاجی اوچ برادری برده والده‌سی اولدیغنی سویلادی. اولوغ کناز نعمة‌الله حاجی‌نك والده‌سنی دخی زیارت ایتدی. صوکره یارم ساعت قدر استراحت بعدنده اولوغ کناز پراخوتقه عودت ایتدی. پراخوتقه عودت ایده‌جکی زمان عموما مسلمان‌لره آیروچه اظهار ممنونیت ایده‌رك، نعمة‌الله حاجی‌گه یادکار اولمق اوزره کندی فوطوغراف رسمنی آرقاسینه بر شی یازوب بیردی. نعمة‌الله حاجی اولوغ کنازگه یادکار اولمق اوزره بر کلیم هدیه ایتدی. کلیم اولوغ مسافرنك نظرنی جلب ایتدی، کلیمنی ایکلوب توتوب قارادی. صوکره نعمة‌الله حاجی مرحومنك قولنی صغوب تکرار تشکر ایتدی.

اولوغ مسافر پراخوتقه کیردکدن صوکره یوقاری چیغوب، مسلمانلرغه تکرار ایکلوب ایکلوب تا پراخوت حرکت ایدوب کوزدن غیب اولانچه قدر التفات بیوردیلار.

شول طریقه نعمة‌الله حاجی کندی هوسیله اولوغ کنازنی آکسزدن مسافر قیلوب یباردی. عموم اهالی وعلما حاجی‌گه رحمت‌لر اوقوب دعالر

قیلدیلار. او زمانده بویله اولوغ مسافرنك شول طریقه التفاتی مسلمان‌لر ایچون بیوك بر شرف وافتخار ایدی. آخری وار.

„زکات وجمعیت خیریه‌لر“

بو خصوصده بوندن مقدم بعض خاطره‌لر یازمشدق. شیمدی تکرار بو بابده فکرمزی تصویب ایده‌جك روایت‌لر یازمغی مناسب کوردك.

وقال ابو جعفر (وَالصَّوابُ مِنَ القَوْلِ فِي اِعْطاءِ الزَّكاتِ اِنَّ اللهَ جَعَلَ الصَّدَقَةَ فِي مَعْنَيَيْنِ اَحَدُهُما سَدُّ خَلَّةِ المُسْلِمِينَ وَالآخَرُ مَعُونَةُ الاِسْلامِ وَتَقْوِيَتُهُ فَما كانَ فِي مَعُونَةِ الاِسْلامِ وَتَقْوِيَةِ اَسْبابِهِ فَاِنَّهُ يُعْطاهُ الغَنِيُّ وَالفَقِيرُ لِاَنَّهُ لا يُعْطاهُ مَنْ يُعْطاهُ بِالحاجَةِ مِنْهُ اِلَيْهِ وَاِنَّما يُعْطاهُ مَعُونَةً لِلدِّينِ وَكَذلِكَ المُؤَلَّفَةُ قُلُوبُهُمْ يُعْطَوْنَ ذلِكَ وَاِنْ كانُوا اَغْنِياءَ اِسْتِصْلاحًا لِاَمْرِ الاِسْلامِ وَتَقْوِيَتِهِ وَتَاْيِيدِهِ).

تفسیر ابن جریر سورهٔ توبه.

ایشته بو سوزلر اکابر مفسرین سوزلریدر. اصل زکات ویرمکدن مقصد. اسلامه معاونت وتقویه‌در. امر اسلامی اصلاح ایچون اسلامیته خادم واسلامیتی تقویه ایچون صرف ایتمك زکات ایچون مصرفدر.

وفی سبیل‌الله نظم جلیلنی منقطع‌الغزاة‌که قصر ایتمك لازم دکلدر. امام قفال روایت ایتمشدرکه: بعض فقها اجازت ویرمشدر، خیرات من جمیع الوجه فی سبیل اللهه داخلدر. تکفین موتی بناء حصرن،

عمارت المدارس. همه‌سی فی سبیل‌الله‌در. زیرا بونلارنك همه‌سی دین اسلامغه قوّت بیرمکدر وامر اسلامنی اصلاحدر.

(وَفِی سَبِیلِ اللهِ وَظَاهِرُ الْآیَةِ لَا یُوجِبُ الْقَصْرَ عَلَی الْغُزَاةِ وَلِهٰذَا نَقَلَ الْقَفَّالُ عَنْ بَعْضِ الْفُقَهَاءِ اَنَّهُمْ اَجَازُوا صَرْفَ الصَّدَقَةِ اِلَی جَمِیعِ وُجُوهِ الْخَیْرِ مِنْ تَکْفِینِ الْمَوْتَی وَبِنَاءِ الْحُصُونِ وَعِمَارَةِ الْمَسَاجِدِ وَالْمَدَارِسِ لِاَنَّ کُلَّهَا فِی سَبِیلِ اللهِ).

(غرائب القرآن للنیسابوری).

بزنك ملالر آنچه‌لرنی بانقه‌غه صالوغه بولغانده هیچ روایت بولماسه‌ده ئلله نیندای خیالی دلیل‌لر برلان اوز معامله‌لرنی تجویزگه یول ایزلی‌لر. اما اسلامیت فائده‌سینه بولغانده صریح عباره‌لر بولسه‌ده ممکن قدر خلق‌غه شونك خلافنی آکلاتورغه اجتهاد قیلالر. اگر بر آدم دین اسلامی ترویج نیتی برلان روایت‌لر یازسه، بزنك نادان ملالر شوکا قارشی حاضر کفر پیچاتنی توتب چیغالر.

حالبوکه شریعت غراء محمدیه هر زمان منافع عامه‌نی کوزتمشدر. علماء اسلام منافع عامه‌گه خدمت ایتدیکی ایچون، اهل علم نی قدر بای بولسه‌ده، آنلارغه زکاتنی تجویز ایتمشلردر.

مؤلفة قلوب‌گه حضرت پیغمبرنك زکات ویرمه‌سی، دین اسلامی تقویه ایچون ایدی. حضرت پیغمبر علیه‌السلام اسلام فاش اولوب قوت تابدقدن صوکره‌ده مؤلفة قلوبکه همیشه زکات بیرور ایدی.

(وَقَدْ اَعْطَی النَّبِیُّ عَلَیْهِ السَّلَامُ عَلَی مَنْ اَعْطَی مِنَ الْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ بَعْدَ اَنْ فَتَحَ اللهُ عَلَیْهِ الْفُتُوحَ وَفَشَا الْاِسْلَامُ وَاَعَزَّ اَهْلَهُ).

بونلار همه‌سی حکمت اسلامیه‌دن ایدی.

بزنك جاهل ملالر هيچ ملاحظه‌سز بر تمليك ديگان سوزنى ايلوب آلغان‌لرده بلا ملاحظه هر يرده شونى سويلاى‌لر. اول تمليك معناسينه حصر ايتمك ايچون هيچ بر دليل شرعى يوقدر. اولسه بويله، اول سوز فقرأغه منحصردر. علماء اسلام فقرانك احتياجنى دفع ايچون تمليك لزومنى سويله‌مش‌لردر. عامل وغارم‌ده ومؤلفة قلوب‌ده، سبيل الله‌ده بونلارده تمليك معناسنه حاجت يوقدر.

«مرأت» وقتيله بو خصوص‌لرنى دخى مفصل صورتده بيان ايده‌چكدر. فقط شيمدى لمصلحة بو قدر ايله اكتفا ايتمكى مناسب كورمشدر.

بزنك روسيه مسلمان‌لرى عامل زكات حقنده يالـكز شول عباره‌نى خاطرغه كتورمه‌لى:

(والعاملين عليها. وهم السعاة فى قبضها من اهلها ووضعها فى مستحقيها يعطون ذلك بالسعاية اغنياء كانوا او فقراء).

جمعيت خيريه‌لر رجالى هر زمان سعاة اوله بيلور.

OSMAN ERGİN KİTAPLIĞI No.

İSTA
BÜYÜK
BELED
ATATÜRK

ÖE
590
KARIŞIK

(اعـــــلان)

مشهور محررلرمزدن عبدالرشید افندی ابراهیمف طرفندن نشر ایدلمش مرآت‌لرنك ایسکی وباکی نسخه‌لرندن ٦ - ٧ - ١١ - ١٢ - ١٣ - ١٦ نچی نومرگه باشقه‌لری کتبخانه‌مزده کلینله موجوددر.

بو کتابلرنك هر قایوسی مندرجاتنك گوزه‌للکی وفائده‌لیلکی جهتندن هر بر آدمگه کتبخانه‌سنده بولندرمق فائده‌لی اوله‌چاقنده شبهه یوقدر.

بهالری بردن ١٨ نومرگه قدر ١٠ تین، ١٩ - ٢٢ گه قدر ٥ تین. پوچته برلن ٥ تینلکلر ٧ تین ١٠ تینلکلر ١٢ تین‌در.

الدلیل الصریح فی نزول المسیح عربچه رساله‌چك ١٠ تین، پوچته ایله ١٢ تین. مصر علماسندن (احمد الشنقیطی اثری).

تصحیح قرآن ١٢ تین، پوچته ایله ١٤ تین.

قولمزده موجود مرآت نسخه‌لرینك هر قایوسندن بره‌ر دانه آلدروچیغه صوم‌غه ٢٠ % پروسینت اسکیدکه یاصیمز.

هم قولمزده موجود نسخه‌لرنی اسنه‌گان دواتسکه طشلی ایدوب بیرونی‌ده اوسنمزگه آلامز. جلد بهاسی وسط ٢٠ - اعلا ٣٥ تین حساب ایدلور.

اسامی کتب بوش یبیه‌رلور.

آدریس: Казань Т-ва „Маарифъ“